

Mirk Szidónia-Kata

A KOMMUNISTA PERGYÁR EGYIK ELSŐ TERMÉKE

Ervin atya emlékére

Hogy mit jelent ferencesként élni, mi a ferences lelkeség lényege? Isten tisztelete, ember szeretete, testvériség, szegénység, szolgálát és nem utolsósorban, derű. A ferences erények megfogalmazásakor elsősorban a rendalapító, Assisi Szent Ferenc életét, reguláit vehetjük alapul, de példaként állhatnak előttünk olyan szerzetesek életútjai is, mint a tavaly elhunyt Ferencz Ervin atyáé,¹ akiről méltán elmondhatjuk, hogy igazi ferencesként élte le életét.

Ervin atyát 2010 májusában ismertem meg személyesen, amikor meghívtuk folyóiratunk lapszámbemutatójára. Akkor töltötte be 90. életévét, s ebből az alkalomból közöltük Tánczos Vilmos vele készített interjúját.² A találkozó végén fiatalokat is meghazudtoló lendülettel, elszántsággal számolt be további terveiről, a még rá váró feladatokról: visszaszerezni a szárhegyi kolostor vagyonát, egykori ígéretéhez híven, rehabilitáltatni Szoboszlai Aladárt, hogy csak néhányat említsünk közülük. „Ezek már jó úton haladnak a megvalósítás felé – mondta –, de van még egypár, amiket még el sem kezdtem. Itt van például Lukács Manszvét ügye. Ma boldog-boldogtalan azzal dicsekszik, hogy milyen nagy vitéz volt azokban az időkben, milyen sokat szenvedett a börtönben, de az igazi hősökről alig jelenik meg valami. Legtöbbjük már nem él, és nagyon szomorú dolognak tartom, hogy nincs, aki róluk megemlékezzék. Manszvét atya igazán megérdemelné. Nem ismernek véletlenül egy Szatmári nevezetű ügyvédet Szeredában? Mindenképp szeretném tudni, él-e még, mi történt vele, ő volt ugyanis a védőügyvédje Manszvét atyának. Egy fia volt, úgy hallottam, orvos lett belőle.”

Talán a sors keze volt, hogy pont engem kérdezett meg, hiszen azonnal rájöttem, hogy Szatmári Józsefről, apósom, Szatmári Sebestyén nyugalmazott főorvos édesapjáról van szó. A családi beszélgeté-

1 P. Ferencz Béla Ervin OFM (Szárhegy, 1920. május 10. – Csíksomlyó, 2016. november 6.)

2 Szolgabarátság I-II. (Tánczos Vilmos beszélgetése P. Ferencz Ervin gyergyószárhegyi ferences szerzetessel). *Székelyföld*, 2010. XIV. évf. 5-6. szám. 119-149., 123-161.

sekből tudtam azt is, hogy Szatmári Józsefet egy per miatt tették ki az ügyvédi kamarából, de csak ekkor sikerült összekötni a szálakat, s beazonosítani a vádlottat. Mondtam Ervin atyának, hogy az ügyvéd úr elhunyt a '70-es évek elején, de a fia itt él, Csíkszeredában, és szívesen segíték neki az ügy felgöngyölítésében. Abban maradtunk, hogy én a családi irattárban és a levéltárban utánanézek, hátha találok dokumentumokat erre vonatkozóan, ő pedig, aki részt vett annak idején a tárgyaláson, és gyorsírással lejegyezte az egészet, megkeresi a somlyói kolostorban az egykor eldugott jegyzeteit.

Közös kutatásunk, kutakodásunk akkor vett lendületet, amikor Ervin atyát 2013-ban Csíksomlyóra helyezték, és gyakrabban volt alkalmunk találkozni.

De ki is volt az a Lukács István Manszvét OFM?

A *Magyar Katolikus Lexikon*ban ezt olvashatjuk: „(Csíkkarcfalva, Csík vm., 1892. jan. 1. – Esztelnek, 1958. júl. 24.): Erdély népmisszionáriusa. A gimn-ot Csíksomlyón végezte. 1909. VIII. 2: lépett a r-be. Mikházán novíc., a fil-t Medgyesen, a teol-t 1913–16: Vajdahunyadon hallg. 1914. XII. 18: ünn. fog-at tett, 1916. V. 9: Gyulafehérvárott szent. pappá. Vajdahunyadon, 1917: Désen, 1918: Medgyesen, 1919: Székelyudvarhelyen, 1920: Marosvásárhelyt hitszónok, itt harmadrendi ig. 1922: Csíksomlyón a humaniórák tanára. 1933: Szárhegyen misszion., h. tartfőn. 1947-től mint a Szt Istvánról nev. erdélyi ferences rtart. őre a szárhegyi ktorban élt. 1948: Szatmárnémetiben misszion. – Triduumok, nagybőjti beszédek, majd önálló népmissziók alkalmával a nép nagyon megszerette. A plnosok állandóan ostromolták előljáróit, hogy t kaphassák missziók tartására. Bár csak fél tüdeje volt, több mint 500 népmissziót és lelkigyakorlatot tartott, sokszor hónapokon át megszakítás nélkül járva a falvakat és városokat. Sikerének titka mélyeséges hite, meggyőző szava és egyszerű beszéde volt. Szerette a szemléletes példákat, s szinte soha nem használt összetett mondatot. Egy Szt Antal-kilenced alkalmával mondott prédikációért rendszerellenes uszítás vádjával másfél évre bebörtönözték. 1951. VIII. 20: Mária-radnára hurcolták, 1951–58: Esztelneken kényszerlakhelyes. *M: Kegyhelyeink*. Kolozsvár, 1926. (A Kat. Világ kv-ei 13.); *Ne légy babonás*. 1–2. köt. Uo., 1929. (Szt Kereszt Hadserege Ingyenkvtára 5.); *Népmisszió*. Útmutató a népmissziót rendező főtisztelendő papság részére. Uo., 1931.; *Arkangyal pallosa v. szabadulás az ördögi italtól*. Uo., 1938.

(Falu füz. 1.); *Kövess engem*. Missziós beszédei. 1–3. köt. Uo., 1939–41. Álneve: Bátyád (Katolikus Világ)”

A lexikon szócikkéből nem derül ki azonban, hogy Manszvét atya a csíksomlyói búcsú rendszeres hitszónoka volt, több tanulmányában foglalkozott a búcsújáráhely történetével,³ rövidebb írásaiban buzdította a népet a pünkösdi búcsún való részvételre, „tekintet nélkül a foglalkozásra, mert ott mindenki megtalálja az igazi hitbeli élményt.”⁴ Arra sem utal, hogy 1932-ben, a második alkalommal megrendezett Ezer Székely Leány Napján ő mondta az ünnepi beszédet.

A ferences misszió történetéről és Lukács Manszvét missziós tevékenységéről, beszédeiről bővebben olvashatunk Fr. Portik-Lukács Loránd OFM mesteri dolgozatában.⁵ Babeş–Bolyai Tudományegyetem Római Katolikus Teológiai Kar Pasztorál Teológiai Intézet Gyulafehérvár. Mesteri dolgozat, 2015. Köszönettel tartozom Darvas-Kozma József csíkszeredai címzetes esperesnek, hogy felhívta figyelmemet és rendelkezésemre bocsátotta a dolgozatot.

Megtudhatjuk, hogy a ferences hagyományban már az 1600-as évektől jelen volt a népmissziók tartása, s Erdélyben a két világháború között is nagy sikernek örvendett a népi belmissziós munka. Olyan kiváló szónokok működtek akkor, mint P. Ambrus Kapisztrán, P. Angi Csaba, P. Bálint Szálvátor, P. Beke Kázmér, P. Békés Menyhért, P. Benedek Fidél, P. Biró Antal, P. Gurzó Anaklét. Ezek vezére Lukács Mánsvét volt, akit méltán neveztek Erdély Szent Leonárdjának.⁶

3 Erdély leghíresebb kegyhelyéről. *Magyar Nép*, IV. évf. 21. sz. 1924. május 24. 1–2.; *Kegyhelyeink*. Kolozsvár, 1926.

4 A csíksomlyói pünkösdi búcsú. *Magyar Nép*, V. évf. 22. sz. 1925. május 30. 10–11. Lásd még: Erdély legnagyobb hírnevű búcsújáráhelye. *Erdélyi Lapok* II. évf. 98. sz. 1934. május 19.; Csíksomlyó missziója. *Erdélyi Tudósító* XXII. évf. 12. sz. 183.

5 Fr. Portik-Lukács Loránd OFM: *A bűn és a kiengesztelődés szentsége Lukács Mánsvét ferences atya népmissziós beszédeiben*. Babeş–Bolyai Tudományegyetem Római Katolikus Teológiai Kar Pasztorál Teológiai Intézet Gyulafehérvár. Mesteri dolgozat, 2015. Köszönettel tartozom Darvas-Kozma József csíkszeredai címzetes esperesnek, hogy felhívta figyelmemet és rendelkezésemre bocsátotta a dolgozatot.

6 Lénárd, Porto Maurizio-i, Szt. Paolo Girolamo Casanuova, OFM (Imperia, 1676. december 20. – Róma, 1751. november 26.): népmisszionárius. Fil. tanárként súlyosan megbetegedett, gyógyulása után szülőföldjén működött. 1709-től haláláig népmisszionárius E- és Közép-Itáliában. Népmissziói három hétig is tartottak, majd még kb. egy hétig gyónatott és áldoztatott. 572 keresztút felállítására fűződik nevéhez; ezek közül 42 Rómában állt (leghíresebb a római Colosseum keresztútja). 1796: b-gá avatták. IX. Pius 1867. VI. 29: sztté, XI. Pius 1923: a népmissziók védőszentjévé avatta. Forrás: <http://lexikon.katolikus.hu/L/L%C3%A9n%C3%A9Ard.html>

„Izzott a tűztől és fölényes kíváncsiságtól, valami szuggesztív erő lakozott benne, ami szemeiből is kisugárzott. Ahol fellépett, ott vágott és operált. Hallatlan energiával dolgozott, féltüdővel, sokszor egyedül vitte a népmissziót, melyből több mint 500-at tartott. Tevékenységéről a rendi központ is tudomást szerzett, az egyetemes szónok címet adta neki. Sőt, olyan népszerűségnek örvendett, hogy a pápai udvarban is tudomást szereztek tevékenységéről. A nép szívébe zárta, egyébként Márton Áron püspöknek is belső tanácsosa volt.”⁷ De nemcsak gyakorlatban tartott népmissziókat, hanem elméleti megalapozást is nyújtott a tevékenységéhez, tanulmányaiban összefoglalta a népmissziós tervzet fontosabb elemeit, amelyek meghatározták népmissziós tanítását. „A misszió a néptömeg lelkigyakorlata. Ebben a meghatározásban benne van a misszió célkitűzése is: a néptömeg kereszténnyé tétele. A misszió konkrét eszközei az ima, a szentségek és a szentelmények. A dinamikáját pedig három eszköz biztosítja: a misszió első felében a gyónás-áldozás, a csoportoktatás és az ünnepek. Ez a három mozgatója a tömegeket és mindháromra föltétlenül szükség van.”⁸

Ervin atya visszaemlékezése szerint: „letartóztatása előtt nem sokkal kapott Rómából egy nagy elismerést. Még itt volt a vatikáni nuncius, ő adta át XII. Piusz pápa kitüntetését az 500. missziós sorozata után. Tudja maga, mi az a missziós sorozat? Egy sorozat akkorjában 10 napig tartott (ma csak három napig) napi 4 beszéddel, gyóntatással. Soha nem engedte, hogy szekérrel utána menjenek, gyalog érkezett, s csak a legegyszerűbb ebédet fogadta el. Számoljunk utána: 10 nap alatt 40 beszéd. És ő (habár csak fél tüdeje volt) nem félórás beszédeket tartott, hanem majdnem egy órákat. Az Úristen nagy csodája volt egy-egy általa tartott misszió. Különösen azokban az időkben óriási bátorság és hősiesség kellett ehhez.”

De mi is történt 1948-ban? Miért került börtönbe? A lexikonból csak annyi derül ki, hogy egy Szent Antal-kilenced alkalmával mondott prédikációért rendszerellenes uszítás vádjával másfél évre bebörtönöztek. Ervin atya így mesélte el a történeteket:

„1948-ban már elkezdődött a nagy harc, megszüntették a királyságot, s megtörtént a kommunista hatalomátvétel. Lukács Manszvét azt mondta nekem 1947 decemberében, hogy ha a királyt elűzték, jön hamarosan az oltárnak is a ledöntése, s szörnyű idők következnek. Én 1947 őszén végeztem

7 Fr. Portik-Lukács 19. o.

8 Uo. 20. o.

az egyetemen, s ahogy megkaptam a diplomámat, a főatya, dr. P. Boros Fortunát⁹ azonnal kiadta a parancsot, hogy menjek Udvarhelyre, ahol rám bízta a szerafisták¹⁰ lelki és tanulmányi felügyeletét. December 31-én azonban kaptam a táviratot, hogy azonnal jöjjenek Csíksomlyóra, vegyem át P. Papp Asztriknak¹¹ a szolgálatát, aki az itteni klerikusoknak volt a magisztere, vagyis a nevelője. Az történt ugyanis, hogy a karácsony utáni héten megjelentek a biztonságiak Somlyón, hogy bevigyék kihallgatásra. Szerencsére nem tartózkodott a kolostorban, mert éppen elhívták Alcsíkra triduumot¹² tartani. Sikerült is még időben figyelmeztetni, nehogy visszajöjjen, mert azonnal letartóztatják. A rendszer foga nagyon fáj rá is, mert kitűnő vezető, költő és szónok volt. Később megtudtam, hogy Mikházán bűjt el, az ottani novíciusházban. Tudni kell, hogy akkoriban az állambiztonság karmai nem nyúltak át egyik megyéből a másikba, nem voltak még központosított adataik, így ő megmenekült (egyelőre, mert néhány év múlva hét évre ítelték, és ebből le is töltött egypárat), én pedig ide kerültem. Hat hónapot voltam itt, ugyanis kiadták nekem a kilenc keddi beszédeket: fiatal voltam, s máris az elején elszóltam magam. Máriáról beszéltem és a női divatról. Ebédkor már futva jöttek ki Szeredából, hogy meneküljek gyorsan,

-
- 9 Dr. P. Boros Fortunát Domokos (Zetelaka, 1895. június 3. – Capul Midia, 1953. március 16.) erdélyi ferences rendi tartományfőnök, történész, író, vértanú, Románia kommunista rezsimjének áldozata. Huszonhét könyvet és 302 cikket írt. Boldoggá avatási eljárását kezdeményezték. A teológiát Vajdahunyadon végezte, 1911. augusztus 20-án lépett a rendbe, 1917. április 29-én ünnepélyes fogadalmat tett, 1918. június 1-jén pappá szentelték. Ezután Kolozsvárot, majd Szegeden továbbtanult és doktori fokozatot szerzett. Három kolostorban dolgozott, 1920–1932 közt Székelyudvarhelyen, 1932–1948 között Kolozsváron és 1948–1951 között Brassóban. 1942-ben lett tartományfőnök és hat éven át, elhurcolásáig vezette a rendet. Forrás: <http://lexikon.katolikus.hu/B/Boros.html>
- 10 Collegium Seraphicum: ferences küsszeminárium. Fenntartója az erdélyi stefanita rtart. 1871-ben szervezték meg, akkor a gimn. 5. o-a után, 16 éves korban is vettek fel jelentkezőket, akik 1 é. novic. után a ferences küsszemináriumban fejezték be a gimn.-ot. 1871–99: Csíksomlyón, Vajdahunyadon, Esztelneken, 1916-tól Székelyudvarhelyt működött, ahol az amerikai ferencesek adományából 1928-ban új épületet emeltek. 1948-ban az államosításkor megszüntették. Lapja 1936: Vakációs Levelek. Forrás: <http://lexikon.katolikus.hu/C/Collegium%20Seraphicum.html>
- 11 P. Papp Asztrik (Kisgörgény, 1916. április 27. – Brassó, 1985. július 12.) költő. Középiskoláit Székelyudvarhelyen, a Római Katolikus Főgimnáziumban végezte (1935), ezt követően a ferences rendi újoncévét Medgyesen (1933), a teológiát Vajdahunyadon (1940), az egyetemet Kolozsvárt (1942). Ferences szerzetes Csíksomlyó, Mikháza, Máriaradna, Esztelnek, Szárhegy rendházaiban (1944–57). Hét évig börtönben sanyalódott politikai elítéltként, majd 1964-ben szabadulva Szárhegyen, utána Nyárádselyén, Marosszentgyörgyön, Désen, végül Fogarason (1964–85) végez plébániai szolgálatot. Forrás: <http://lexikon.katolikus.hu/P/Papp.html>
- 12 templombúcsú előtt, nagybőjtben vagy adventben tartott háromnapos beszéd-, ill. ájtatosság-sorozat

mert a demokrata nők szövetsége feljelentett, s jön értem a milícia. Hagytam kanalat, villát, ebédet, mindent! Hirtelen nem is tudtam, merre menjek! Aztán elindultam Madéfalva felé, egyenest be a mezőbe, s az első vonatra felkapaszkodva hazamentem Szárhegyre. Ott is a kilenc keddi búcsú zajlott, Manszvét volt a szónok. Rengetegen ember gyűlt össze! Kint a templomkertben mondta a beszédet, a templom melletti nagy fészület volt a háttér, mert annyian voltak, hogy nem fértek volna be a templomba. Leültem a lábához, mint annak idején a tanítványok a Hegyi beszédkor Jézus szavát hallgatni. Bejelentette, hogy nem akar nagy beszédet mondani, hanem egyszerűen csak a Hiszekegyet szeretné megmagyarázni. Sorra vette a 12 ágazatot, s inkább tanítóbeszédet tartott, mint prédikációt. Nem volt abban semmi a katekizmuson kívül. Természetesnek vettük. Nem volt semmi utalás a politikai helyzetre, a hívek körében sem volt semmi utóhangja.

Következő héten azonban már letartóztatták. Óriási volt a botrány a faluban, az emberek felzúdultak, nem tudta senki, miért vitték el, mikor lesz a tárgyalás. Tekintettel arra, hogy én is ott voltam, az egyház részéről segítették előkészíteni a pert.

Habár kerestettek engem is a demokrata nők, lemerészkedtem Csíkba, s érdeklődni kezdtem jogászok után, hogy ki venné kezébe az ügyet. Nem akarta senki sem vállalni. Egy régi ismerősöm felhívta a figyelmemet, hogy van egy Szatmári József nevezetű ügyvéd, aki valamikor pap volt, és Lukács Manszvét volt az, aki közbenjárt érte a nunciatúrán, segítette elintézni a kánonjogi problémákat a kilépésekor. Nagyon megörültem az információnak, hiszen ki lenne alkalmasabb hittani, jogi, politikai szempontból, aki képviselni tudná az ügyet, mint egy ilyen ember?! Ráadásul még barátságban is van vele? Megtudtam, hol lakik, felkerestem, s felkértem, vállalja el. Már tudott a letartóztatásról. Csak arra emlékszem, hogy beszéd közben végig a gyermekét nézte, azt hiszem mérlegelte, milyen kockázatot vállal ezzel, miként fog kihatni majd a családjára ez a döntés. Elvállalom, mondta, ami megnyugvással töltött el engem, hiszen az első, legfontosabb »feladatot« megoldottam. Felhívtam a figyelmét arra, hogy Manszvét soha nem mondott beszédet anélkül, hogy azt le ne írta volna. Különösen azokban az időkben nagyon vigyázott arra, hogy minden írásban maradjon. Én kerestem a füzetet Szárhegyen a szobájában, de nem találtam meg a dolgai között. Később kiderült, hogy letartóztatásakor mint bűnügyi bizonyítékot lefoglalta a bíróság. Azt javasoltam Szatmári úrnak, hogy kérvényezze majd a meghallgatáson a beszéd elmondását és a füzet bemutatását.

Kitűzték a tárgyalás időpontját, én addig Szárhegyen összegyűjtöttem 10-12 embert tanúskodni. Nem kellett sokat biztatnom őket, nagyon szerették és tisztelték Manszvét atyát. Jelen voltak a misén, hallották minden szavát, nem kellett hamis tanúskodásra bírnom őket, hiszen csak az igazságot akarták ők is, mint mi. Még az unokabátyámat is rávettem, aki akkoriban iskolaigazgató volt...

A tárgyalás előtt még történt valami érdekes dolog, amit elmondanék: a tárgyalás levezetését egy Szabó nevezetű ügyészre bízta, de annak meghalt egy rokona a tárgyalás előtti héten, s el kellett utaznia. A helyébe kinevezett ügyész nevére már nem emlékszem, de 3 nappal a tárgyalás előtt beutaltatta magát a kórházba. Így a három működő bíró közül az utolsóra maradt a tárgyalás levezetése, aki örmény származású volt, ha jól emlékszem egy Gogomán vezetéknevű (később majd visszatérek még rá).

Elérkezett a tárgyalás napja. Mint kiderült, a vád képviselői sem ültek tétlenül, négy fiatalembert hoztak (később megtudtam, hogy Csomafalváról), akik összevissza handabandáztak. Olyanokat mondtak, hogy szidta a kommunizmust, uszította a népet a rendszer ellen, szóval elképesztő vádaskodást hajtottak végre. Meghallgatásuk után kérte az ügyész, hogy Manszvét atya mondja el a beszédét. Szatmári úr jelezte már korábban védencének, hogy készüljön ezzel is, hátha szerencséjük lesz, meghallgatják, és ez egy olyan erős bizonyíték lesz a kezükben, hogy megcáfolhatják a hazugságokat. A beszéd elhangzott, de hamarosan kiderült, hogy ez sem volt elég. A vád szörnyű volt. Tudni kell azt, hogy 1948-ban hasonló ügyekben még csak néhány hónap büntetést róttak ki, de Manszvét atyának 2 évet kért a bíró.

Az ítélethirdetés után börtönbe került, nem sokkal szabadulása után pedig Radnára, majd kényszerlakhelyéül Esztelneket neveztek meg. Ott is halt meg az ötvenes évek végén, oda is van eltemetve.

Nem gondoltam volna akkor én sem, hogy 30 esztendő múlva harmadszorra kerülök a törvényszék elé! Rózsafüzérgyártásért tartóztattak le Kolozsváron, s a tárgyalás előtt az ügyész, aki egyébként az öcsémnek osztálytársa volt, megsúgta, hogy már el van döntve: 2 évet fogok kapni. Így ment ez annak idején. Letartóztatásom előtti este egy fehér hajú öregúr jött be a sekrestyébe misét fizetni. Miután elintéztük a formáságokat, azt mondja, hogy jogász és felajánlja segítségét a peres ügyemben. Ránéztem, olyan ismerősnek tűnt az arca, s megkérdeztem: Mondja, maga hol volt 30 évvel ezelőtt? Kiderült, hogy ő Gogomán Gábor, aki annak idején levezette

Manszvét atya tárgyalását. Elmondta, hogy utána 5 évet volt a Duna-csatornánál, mert nagyobb büntetést kellett volna kiszabjon a vádlottra.

Én a tárgyalásról jegyzeteket készítettem, pontosabban gyorsírással az egészet lejegyeztem, a füzetecskét pedig eldugtam Somlyón, a padláson. Miután idekerültem, kerestük, de sajnos már nem találtuk meg. Milyen kár! Tudtommal én vagyok az egyetlen élő tanú, aki jelen volt a tárgyaláson, s ha nem találunk más dokumentumot, akkor legalább ezt a visszaemlékezést kellene közölnük egy rövid történeti felvezetővel, Manszvét atya és az ügyvéd úr életrajzával kiegészítve. Én foglalkozom az atyáéval, maga pedig a Szatmári Józsefét állítsa össze.”

Apósom visszaemlékezése, a személyes iratok és a papi névtárban¹³ szereplő adatok alapján sikerült is életútjának főbb állomásait rögzítenem. Előkerült azonban Szatmári József halála előtt nem sokkal (a '70-es évek elején) papírra vetett, rövid önéletrírása. Fia szerint „saját visszaemlékezéseim helyett álljon itt apám önéletrajza, melyből nemcsak életrajzi adatokat tudhatunk meg, hanem személyisége, jelleme is kirajzolódik”:

„Sok szép teru, kevés siker. Sok küzdelem, kevés győzelem. Sok megpróbáltatás, becsületes helytállás. Íme, ezeknek a tükrében mondom el, hogy ki vagyok én.

Érettségi után elvégeztem a teológiát. Hozzátartozóim fizikai és lelki kényszerének következtében 1926. október 1-én pappá szenteltek Piskin. Káplán voltam Kézdiszentkereszten, Baróton és Tordán. 1930 márciusában beadványt intéztem a Szentszékhez, melyben az egyházi törvénykönyv 214. kánonja alapján a világiak sorába való visszahelyezésemet kértem. 1930. március 31-től nem folytattam papi tevékenységet várva a fent említett beadványom elintézését. Közben beiratkoztam az egyetem jogi fakultására. 1934 novemberében jogtudományi államvizsgát tettem. Időközben, 1932 októberében megjött a Szentszék döntése. A papi felszentelés érvényességének megállapítása mellett az erőszak és megfélemlítésnek figyelembevételével a 214. kánon alapján eltiltott a rendgyakorlástól és felmentett a renndel járó kötelezettségek alól.

1934. december 12-én beiratkoztam a tordai ügyvédi kamarába mint ügyvédjelölt. 1936. január 25-én átjöttem a csíkszeredai ügyvédi kamarába, ahol 1940. aug. 30-ig voltam ügyvéd.

13 Ferenczi Sándor: A gyulafehérvári (erdélyi) főegyházmegye történeti papi névtára. Budapest-Kolozsvár, 2009.

1940. november 25-től a Csík vármegye közigazgatásánál dolgoztam mint vm. II. főjegyző és főszolgabíró, 1945. június 2-ig. 1945. november 9-től újból ügyvéd voltam Csíkszeredában 1948. december 9-ig.

1949. június 1-től 1952. április 1-ig az iparvállalatnál voltam tisztviselő, és 1952 áprilisától mint fizikai munkás dolgoztam kőbányában, vasúti kocsik mellett mint rakodómunkás, erdei munkás, jégpálya munkás. 1961 novemberében nyugdíjaztak mint közönséges rönktéri segédmunkást.

1937. április 11-én megnősültem, született egy fiam, aki jelenleg orvos. Jelenleg van két fiú unokám. 1950. júniustól, elválván, egyedül élek, mint boldog nyugdíjas.

Sokszor gondolok arra, hogy a sors nem volt nagyon kegyes velem szemben. Nem vagyok elkeseredett. Tudom, hogy történelmet élünk. Az pedig egyeseket felemel, másokat megtör, és ismét másokat letipor, akár megérdemlik, akár nem.

Büszke vagyok arra, hogy a múlt kötelezettségeinek eleget tettem. Felemelt fővel nézek embertársaim szemébe, mert példát mutattam, hogy mi a teendő fajtestvéreimmel kapcsolatban és vallási téren is. Hogy az előbbit mint fogják fel az emberek, nem érdekel. Az utóbbival kapcsolatban remélem, hogy az Úr irgalmas lesz szegény szolgájával szemben.

Ez vagyok én: Szatmári József."

A visszaemlékezést annyival egészíteném ki, hogy nem sokkal a tárgyalás után kizárták az ügyvédi kamarából, soha többé nem gyakorolhatta hivatását.

A megyei levéltárban nem jártam sikerrel, mivel a törvényszéki iratok még titkosítva voltak, Ervin atya sem találta meg a 70 évvel ezelőtt elrejtett füzetét. Úgy tűnt, hogy holtpontra jutott a „nyomozásunk”, és csak a visszaemlékezés alapján rekonstruálhatjuk a történeteket.

Egyik találkozásunkkor azonban Ervin atya megemlítette, hogy még életében szeretné megnézni, kikérni a doszárját a Szekuritáté Irattárát Vizsgáló Országos Tanácstól (CNSAS). Rögtön továbbgondoltuk a dolgot, hátha találnánk benne Manszvét atyára vonatkozóan is feljegyzéseket! Sikerült is beadnunk a kérést,¹⁴ le is mentünk Bukarestbe és fénymásolatban elhoztuk Ervin atya három, vaskos iratcsomóját, amelyeket itthon tüzetesen átolvasott. „Egész éjszaka nem aludtam,

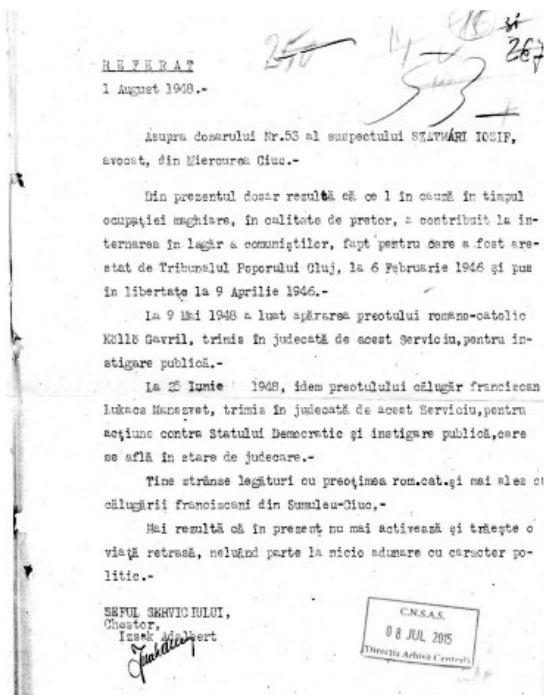
---

14 Köszönettel tartozunk Csendes Lászlónak ezügyben nyújtott segítségéért!

végignéztem az egészet, de nem találtam semmi utalást erre” – mondta az atya másnap.

Időközben megkértem apósomat, tegyen le ő is kérést, hiszen egyenes ági leszármazottként kikérheti édesapja doszárját. Feltételeztük, hogy Szatmári József személye nem került el az „éberen vigyázók” figyelmét, és nyilvántartásukba vették. Bukarestben jártunkkor leadtuk a beadványt, néhány nap múlva jelentkeztek is, hogy létezik iratsomó és apósom személyesen megtekintheti.

A megfigyelési jelentések között megtaláltuk Lukács Manszvét 1948 pünkösdjén, Csíksomlyón elmondott beszédének másolatát és egy 1948. augusztus 1-én összeállított beszámolót, véleményezést Szatmári Józsefről, amelyből kiderült, hogy 1948 májusában elvállalta Köllő Gábor¹⁵ római katolikus pap védelmét, 1948 júniusában pedig Lukács

15 A csíkszeredai Szent Kereszt plébánia kronológiájában a következő adatot találtuk róla: P. Köllő Gábor - Gyergyócsomafalva, 1913. március 23. - lazarista csíkszeredai segédlelkész. Köszönöm Darvas-Kozma József csíkszeredai címzetes esperesnek, hogy rendelkezésemre bocsátotta a kronológiát.

Manszvét ferences szerzetesét is. Mindkettőjüket nyilvános lázítás vádjával küldték a bíróság elé.

Nagy volt az öröm, hiszen megtaláltuk az első, hivatalos iratot. De hogyan tovább? Azokban a napokban Csíksomlyón tartózkodott fr. dr. Orbán Szabolcs, az erdélyi ferencesek tartományfőnöke. Ervin atyával felkerestük, elmondtuk milyen ügyben járunk, és a segítségét kértük. Ő készségesen tájékoztatott arról, hogy a legtöbb ferences barát dossziéját kikérték az irattárból, és utána néz, hátha Manszvét atyáé is köztük szerepel. Nemsokára érkezett is az értesítés, hogy a központban (CNSAS) négyet tartanak számon, de csak kettőt bocsátottak a rendelkezésükre, ezeket át is küldték nekünk.¹⁶

Mielőtt rátérnék azonban a periratok bemutatására, szükségesnek tartom, hogy röviden beszéljek azokról az elvi és gyakorlati lépésekről, amelyeket Romániában a kommunista párt dolgozott ki az egyházak kérdésének megoldására, főbb tekintettel a magyar egyházakkal szembeni retorziókra. Teszem ezt annak ellenére, hogy az utóbbi évtizedekben több könyv, tanulmány, visszaemlékezés, koncepciós peranyag jelent meg,¹⁷ s elmondhatjuk, hogy aránylag bőséges irodalom áll azon érdeklődők rendelkezésére, akik betekintést szeretnének nyerni a második világháború utáni korszak egyház- és kisebbségellenes politikájába.

1944–1947 közötti időszakban a romániai kommunistákat a teljes politikai hatalom kisajátításáért folytatott küzdelem foglalta le, elsődleges céljuk az volt, hogy megszabaduljanak az ellenzék mindennemű formájától, elemétől. Egyházi körökből csak szórványos letartóztatások történtek, többnyire az 1940–1944 közötti szerepvállalásuk, magatartásuk miatt, és nem valamelyik egyház ellen irányultak, hanem inkább az ellenzék megfélemlítésének szánták.

16 CNSAS Ministerul Afacerilor Externe Dos. nr. 47648. Vol. I–II. Arhiva Operativă. Anchetă. *Lukacs Mansvet*.

17 A teljesség igénye nélkül lásd Lestyán Ferenc: *Az erdélyi római katolikus püspökség a kommunista rendszer első éveitől. Regio – Kisebbségtudományi Szemle*, 1991. 2. évf. 3. szám 118–130.; *Akik imádkoztak üldözőikért. Börtönvallomások, emlékezések. I–II.* Kolozsvár, 1996.; Hetényi Varga Károly: *Papi sorsok a horogkereszt és a vörös csillag árnyékában*. 2–3. kötet. Abaliget, 1994. és 1996.; *Szerzetesek a horogkereszt és a vörös csillag árnyékában*. 1. kötet. Pécs, 1999.; Ovidiu Bozgan: *Ofensiva împotriva monahismului catolic din România (1948–1951)*. *Revista istorică*, 2002, 1–2. 91–119.; Sas Péter: *Az erdélyi római katolikus egyház 1900–1948*. Budapest, 2008.; Sarány István: *Erdélyi Fioretti. Ferencesek kényszerlakhelyen*. Pallas-Akadémia Könyvkiadó, Csíkszereda, 2010.; Bura László: *Sakkfigurák. A Scheffler János – Bogdánffy Szilárd koncepciós kirakatper*. Státus Kiadó, Csíkszereda, 2012.

1947. december 30-án a román kommunisták kihirdették a királyság megszűnését és kikiáltották a népköztársaságot.

Az 1948-as évvel azonban Romániában is megkezdődött a katolikus-ellenes politikai harc. „1948 februárjában a Román Munkáspárt alakuló kongresszusán Gheorghe Gheorghiu-Dej első jelét adja e küzdelem kezdetének azzal, hogy a Vatikánt és az Amerikai Egyesült Államokat nyíltan imperialista törekvésekkel vádolja.”¹⁸

1948. április 13-án az országgyűlés elfogadta a szovjet mintára megalkotott új alkotmányt, amely csak az állami oktatást ismerte el.

1948. július 17-én a román állam felmondta az 1929. július 7-én életbe lépett konkordátumot és mindazokat a hivatalos egyezményeket, amelyek e konkordátum jogi alapját figyelembe véve kötettek Románia és a Szentszék között.

1948. augusztus 3-án az alkotmányt tanügyi reformrendelettel egészítették ki, mely a tanítás jogát kizárólag állami jogként határozta meg, vagyis minden felekezeti és magániskola az állam tulajdonába került.

1948. augusztus 4-én a kormány kiadta a vallási felekezetek általános rendszerére vonatkozó törvényerejű rendeletet.

1948. október 21-én Justinian pátriárka kikiáltja az egyesülést, vagyis az ortodox egyház bekebelezi az unitus egyházat. A görög katolikus felekezet megszűnését december 1-én kormányrendeletben rögzítették.

1949. június 21-én letartóztatják Márton Áron gyulafehérvári római katolikus püspököt, 1950 júliusában Pacha Ágoston temesvári, végül 1952-ben Scheffler János szatmári megyés püspököt.

1949. augusztus elsején közzölt minisztertanácsi határozat a Romániában működő 25 katolikus szerzetesrend közül 15 rend működésének betiltásáról döntött (12 női, 3 férfi rend).¹⁹

18 Denisa Bodeanu: Márton Áron püspök letartóztatása, pere és börtönbüntetése a Szekuritáté Irattárát Vizsgáló Országos Tanács (CNSAS) dokumentumai tükrében. *Székelyföld*, 2012. augusztus. XVI. évf. 8. szám. 81–105.

19 A rendelet nem nevesítette meg a jezsuitákat, a ferenceseket, a minoritákat, az obszervánsokat, a konventuális minoritákat, a szalvatoriánusokat, a premontréket, a kapucinusokat, a mechitaristákat, a bencéseket és a lazaristákat. De ezeknek a sorsa is meg volt pecsételve, a rendszer ellenségként tartotta számon. 1950 decemberében a jezsuita szerzeteseket gyűjtötték össze Szamosújvárra, kényszerlakhelyüket csak 1957-ben oldották fel, a ferenceseket pedig 1951 augusztusában szállították Máriaradnára, ahonnan 1952 májusában három kényszerlakhelyre osztották szét: Dés, Körösbánya és Esztelnek. 1959. október 28-án megjelent dekretum szerint „az 1949-ben meghagyott rendek fennmaradását a minisztertanács által elfogadott működési engedélyhez kötötte. Előírta, hogy szerzetes csak az lehet, akinek egyetemi teológiai diplomája van. Mások csak

1950 áprilisában megkezdődik a papi békemozgalom szervezése. Kiutasítják az országból a bukaresti nunciatúra régensét, minden törekvésükkel próbálják a romániai római katolikus egyházat elszakítani Rómától, hogy létrehozzanak egy államosított katolikus egyházat.

Léstyán Ferenc összesítése alapján a gyulafehérvári egyházmegyében 121 pap került börtönbe, kényszerlakhelyre vagy munkatáborba.²⁰ Püspök, titkos ordináriusok²¹, tanulmányaikat felfügesztett teológusok, katolikus papok, ferences szerzetesek szerepelnek a névsorban. Ezek közül vértanúhalált halt tizenkettő, a titkos ordináriusok közül csak egy úszta meg börtön nélkül. Jó néhányuk esetében többszörös bebörtönzésről is tájékoztat az összeírás.

Ha a politikai háttér és az elhurcoltatások, letartóztatások okait vesszük figyelembe, három korszakot különíthetünk el: 1944–1947: 11 fő, 1948–1958: 103 fő, 1958–1989: 7 fő. Összesítésünk alátámasztja a fent elmondottakat: az első korszakban csak szórványos letartóztatások történtek és nem kifejezetten az egyház ellen irányultak; a második korszakban szigorúbbá válik az egyházzal szembeni politika, az egyház „bekebelezésére” irányuló törekvésekkel szembeszegülők, ferencesek, 1956-hoz köthető koncepciók perek vádlottjai kerülnek börtönbe. A tömeges letartóztatások az '50-es évek végén érnek véget. A '60-as évektől konszolidálódik valamelyest a helyzet, jóval kevesebb az elítéltek száma, 1964-ben amnesztiával szabadlábra kerülnek a még életben maradt foglyok. A '70-es években nem kerül sor bebörtönzésekre, a '80-as évektől viszont ismét felerősödnek a zaklatások, bántalmazások.

A kimutatásban szerepel Lukács Manszvét atya neve is, és megtudhatjuk, hogy 1948. május 22-én tartóztatták le.²²

abban az esetben, ha betöltötték az 55 vagy női rendeknél az 50 évet. Ettől kezdve egyetlen katolikus szerzetesi intézmény sem rendelkezett jogi státussal Romániában. Bánkúti Gábor: *A szerzetesrendek szétszórátása Romániában*. Forrás: <http://www.uni-miskolc.hu/~egyhtort/cikkek/bankuti-szerzetes.pdf>

- 20 Léstyán Ferenc: *Erdélyi Szibéria. Az erdélyi katolicizmus győzedelmes küzdelme a hitűségért 1948–1989*. A Gyulafehérvári Római Katolikus Érsekség levéltárának dokumentumai és az események még élő tanúinak vallomása alapján szerkesztette Léstyán Ferenc. Kiadja a Gyulafehérvári Római Katolikus Érsekség, 2003. 237–242.
- 21 A Szentszék 1948. június 29-én kelt, O'Hara nunciaturai régens által életbe léptett *Nominatio substitutorum* dekrétuma értelmében az akadályoztatott püspök feladatait az egyház belső ügyeiben titokban kinevezett, állami elismerésre nem szoruló helyettes ordináriusok (ordinarius substitutus) veszik át. Lásd bővebben Tempfli Imre: *Sárból és napsugárból. Pakócs Károly püspöki helynök élete és kora, 1892–1966*. Budapest, 2002. 963–969.
- 22 A névsorban megtaláltuk Köllő Gábor lazariszta nevét is, őt 1948. április 12-én tartóztatták le és egy évre ítélték el.

Izgalommal vettük kezünkbe az iratokat, kíváncsiak voltunk, mivel tudjuk kiegészíteni Ervin atya visszaemlékezését, hogy rekonstruálhasuk a történeteket.

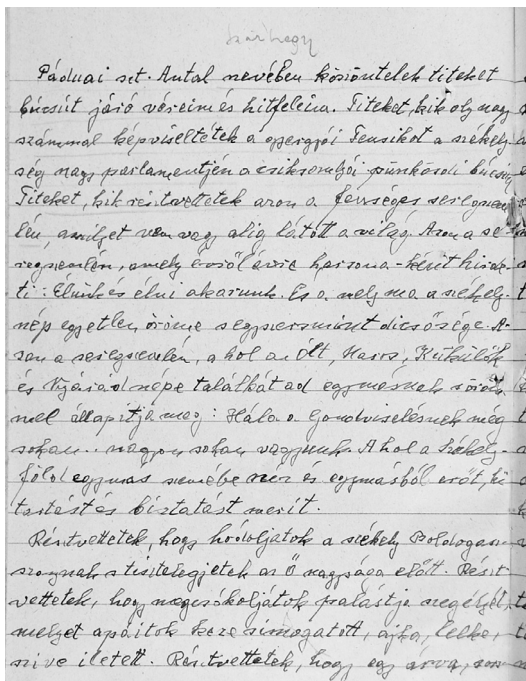
Leginkább arra voltunk kíváncsiak, hogy megtaláljuk-e benne a prédikáció szövegét. És igen, benne volt kézírással is, gépelve is. Lássuk akkor, miért kellett bűnhődnie Manszvét atyának, mivel „érdemelte ki”, hogy nyilvános uszítás vádjával bebörtönözzék:

„Páduai Sz. Antal nevében köszöntelek titeket, búcsút járó véreim és hitfeleim. Titeket, kik oly nagy számmal képviseltétek a gyergyói Fennsíkot a székelység nagy parlamentjén, a csíksomlyói pünkösdi búcsún. Titeket, kik részt vettetek azon a fenséges seregszemlén, amelyet nem, vagy alig látott a világ. Azon a seregszemlén, amely évről évre harsonaként hirdeti: élünk és élni akarunk. És amely ma a székely nép egyetlen öröme, s egyszersmind dicsősége. Azon a seregszemlén, ahol az Olt, Maros, Küküllők és Nyárád népe találkát ad egymásnak, s örömmel állapítja meg: Hála a Gondviselésnek, még sokan, nagyon sokan vagyunk. Ahol a Székelyföld egymás

szembe néz és egymásból erőt, kitartást és biztatást merít.

Részt vettetek, hogy hódoljatok a székely Boldogasszonynak, s tisztelegjétek az ő nagysága előtt. Részt vettetek, hogy megcsókoljátok palástja szegélyét, amelyet apáitok keze simogatott, ajka, lelke, szíve illetett. Részt vettetek, hogy egy árva, sorsüldözött nép jelenét és jövőjét az Ő anyai kezébe tegyétek, az Ő anyai szívére bízzátok.

Részt vettetek, hogy egy ezredév sok-sok küzdelméért, szenvedéséért és csalódásáért neki hálát rebegejétek.

Részt vettetek, hogy örök, soha meg nem ingatható hűségetekről, hálátokról és szeretetetekről biztosítsátok a csíksomlyói szentély Asszonyát és az Ő áldott szent Fiát.

A nagy zarándokút porát le sem rázva, fáradtságát ki sem pihelve eljöttek ide, hogy Szent Antal színe előtt megismételjétek: élünk és élni akarunk! Igen, élni akarunk. Éspedig apáink hitében. Mit hittek ősapáink? Hitték mindazt, amit a katolikus egyház a Hiszekegyben és az Apostoli Hitvallásban összefoglal. Ezt hisszük mi is. Hiszünk tehát az Egy Istenben. Erről az Istenről állítjuk, hogy lélek, kinek önmagától, önmagában van élete. Mennynek és földnek alkotója kitől erednek, származnak mindenek. Mindenható, aki egyetlen szavával ronthat és teremthet világokat. Minden áldás örök kútforrása, aki betölt minden élő áldásával. Mindnyájunk gondviselő Atyja, kinek tudta és beleegyezése nélkül hajunk szála sem görbülhet meg. S aki napját felvirrassza jókra és rosszakra, esőjét hullatja igazakra és hamisakra egyaránt. Minden jó tulajdonságot vég és határ nélkül egyesít magában. Ezért tökéletesnek mondjuk. És az Isten nem valami idegen, tőlünk távol álló lény. Oly közel van hozzánk, hogy Sz. Pál szerint Benne élünk, mozgunk és vagyunk. Szent Ágoston írja: „Meggérdeztem a földet: – Te vagy az Isten? – Nem, nem én vagyok az Isten – válaszolta. Meggérdeztem a tengert, az örvényt, és a benne csúszó-mászó állatokat: – Ti vagytok az Isten? – Nem, mi nem vagyunk az Isten – szóltak. Fölöttünk keresd, kutasd. Meggérdeztem a suttogó szellőt, a romboló vihart: – Ti vagytok az Isten? – Nem, mi nem vagyunk az Isten – válaszoltak. Meggérdeztem napot, holdat és csillagokat: – Ti vagytok az Isten? Nem, mi nem vagyunk az Isten, kit te keresel – szóltak. – Ha ti nem vagytok az Isten – mondtam –, beszéljétek valamit róla. Kórusban kiáltották: – Ő a mi teremtőnk, gondviselőnk. Ő a mi múltunk, jelenünk és jövőnk.”

Ezt mondhatjuk mi is: Isten a mi mindenünk. Ha éhezünk, ő a mi kenyérünk. Ha szomjazunk, ő a mi italunk. Ha ruhátlanok vagyunk, ő a mi elszakíthatatlan köntösünk. Ha sötétben botorkálunk, ő a mi világosságunk. Ha szegények vagyunk, ő a mi gazdagságunk. Ő változhatatlan, örökkévaló, mindenütt jelenlévő, mindentudó, jóságos, irgalmas, igazságos. Éltető levegője, mosolyra derítő napja az embernek. Aki nem hisz benne, aki nem igazodik utána, legyen egyén, család, társadalom, halott.

E század elején a technika büszkesége az a hajóóriás volt, amelynek építőmunkásai ezt a nevet adták: Titanic. A gőg, az elbizakodottság homlokára írta: nekünk nem kell az Isten. 1912. április elsején indult első

útjára. Az óceán kékszalagját akarta megnyerni. Szalonjaiban szólt a zene, zengett az ének, ropogott a tánc. Éttermeiben felkacagott a jólét, tobzódott a bűn. Április 14-én éjfél előtt 15 perccel szörnyű lökés. A hajóóriás feltépett testtel hajolt előre és süllyedni kezdett. 1515 embert nyeltek el a halálhullámok. Ez az istentagadó, Isten nélkül élő ember sorsa. Ma vagy holnap, lényegében mindegy...

Hiszünk Jézus Krisztusban, ki érettünk emberré lett, s kint-halált szenvedett. Önerejéből feltámadott, s megjelent apostolainak, és sok, igen sok embernek. Majd felment az égbe, s ül az Atyának jobbán, ahol közbenjár érettünk. Hisszük, hogy eljövend ítélni eleveneket és holtakat. Hisszük, hogy jutalmazónk, vagy büntetőnk lesz, amint erre vagy arra érdemet szereztünk. Ő nem pillanatra fellángoló, s aztán nyomtalanul továbbtűnő üstökös. Ő öröktől fogva van, s éveinek vége nem lesz soha. Ő a világtörténelem középpontja. Minden hatalom tőle származott és Hozzá tér vissza. Aki utána megy, evangéliumát hallgatja és megtartja, nem sorvad a halál árnyékában, nem botorkál erkölcsi sötétségben. Minden nagy, szent, milliókat boldogító eseménynek a rugója, elindítója, éltetője, fenntartója, mozgatója. Nélküle örökös köd borulna erre a szegény, koldus földre. Nélküle nem ismernők meg a remény szivárványszíneit sem. Ő az emberiség vezércsillaga. Csakis az ő fenséges személye és tanításának eszményi szépsége vonja néha derűbe Éva számkivetett fiainak lelkét, életét.

Ő a gyermekek örömeinek oka. Ő a karácsony hőse. Mi lenne, ha a tél fagyos hidegét legalább egy pillanatra nem oldaná fel karácsony ünnepének melege, bája? Mi lenne, ha végleg kialudnának a karácsonyfa szelíd mosolyt lehelő gyertyái, és örökre elnémulna az angyalok édes, megnyugtató éneke?

Ő a fiatalság üdeségének, ruganyosságának, tüzének, lelkesedésének, minden akadályt legyűrő elszántságának éltető lelke, dobogó szíve. Nélküle elképzelhetetlen a tiszta, hamvas és érintetlen nagy dolgokat magában hordó ifjúság.

Ő a felnőttek, a szülők ereje, mert tekintély nélkül, amely benne gyökerezik, farkasok tanyájává alacsonyodnék az otthon, a családi szentély.

Ő a mi elevenítő, világosságot gyújtó, mindenben példaadó, kísértésben védő, bajban segítő, jóra vezető Megváltónk, Istenünk. Fosszátok meg a világot Krisztustól, öljétek ki a lelkekből Krisztust, második vízözönt bocsájtatok a földre, melynek pusztításai a modern Noét és családját sem kímélik meg.

Hiszünk a Szentlélekben. Isten lelkében, aki láthatatlanul kormányozza az egyházat, jótékonyan dolgozik a lelkekben. Ő a pezsdülő élet tavasza, kinek működése erényvirágokban és hősies tettekben csúcsonylik ki. Ő az apostoli hit hamvas érintetlenségének éber őre, aki néha hivatalosan is hallatja szavát Péter utódainak ajkai által. Ő az, aki a szentségek kegyelmi csatornáin pazar bőséggel ontja az Ég áldását erre a szegény, árva földre. Olyan ő, mint egy hűséges cseléd. Ott van mindenütt, csinál mindent. Takarít, tisztít, szépít, ékesít. Több tiszteletet és megbecsülést érdemelne, mint amennyi kijár neki.

Hiszünk egy kat. Anyaszentegyházban. Ezt az Anyaszentegyházat Krisztus alapította. Terjesztését és kormányzását apostolaira és ezek utódaira bízta. Ez az a jel, aminek ellene mondanak. És az a szikla, melybe beleütközik minden emberi vélemény. És az a szegletkő, botránykő, melyen összezúzódott eddig minden támadás és támadó. Ennek az egyháznak polgárai mindazok, akik meg vannak keresztelve. Éspedig a három személyű egy Istennek szent nevében. Kincse, ékessége: az evangélium. Törvényei: a tíz, öt parancsolat. Legfőbb ura, feje, kormányzója: a római Pápa, aki hit és erkölcs dolgaiban, ha hivatalosan szól, csalatkozhatatlan. Krisztus eme földi birodalma tartományokra, egyházmegyékre oszlik. Az egyházmegye élén a megyéspüspök áll, akinek a hívek feltétlen engedelmességgel tartoznak. Az egyházmegye egyházközségekből tevődik össze. Ennek a lelki vezetője a plébános. Pásztor, irányítója, kormányzója híveinek. Érettük dolgozni, boldogságukért munkálkodni szent kötelessége. Ezen fontos hivatásnak csak úgy felelhet meg, ha hívei lelküket kezébe teszik. Lelkük sorsát az ő gyöngéd, szerető gondviselésére bízzák.

Hiszünk egy kat. Anyaszentegyházban. Ha egyszer becsukódnék minden templomajtó, elnémulna a vasárnapi szentmise orgonája, feledésbe menne a gyónás, nem lenne pap, aki a szentségek erejével, vigaszával vértette fel az egészségest és beteget, akkor döbbsennék rá, hogy mit jelentett számunkra a kat. Egyház.

Hisszük a szentek egyességét. Hisszük, hogy a küzdő, szenvedő és dicsőséges egyház együvé tartoznak és egymáson segíthetnek. Hisszük, hogy mi, a küzdő egyház, imáinkkal, jócselekedeteinkkel megrövidíthetjük, sőt meg is szüntethetjük a szenvedő egyház kínjait, fájdalmait. Hisszük, hogy a dicsőséges egyház a szentek hatalmas és diadalmas serege közeléphet érettünk Isten trónusánál, közelebb segíthet minket örökcélunkhoz, a mennyországhoz.

Hisszük a bűnök bocsánatát. Hisszük, hogy amikor nagyot vétünk ég és föld ellen, amikor lelkünk bűnütötte sebei nagyon fájnak, sajognak, amikor úgy érezzük, hogy terhére vagyunk mindenkinek, még önmagunknak is, nem szabad elveszítenünk reményünket. Nem, mert ha nagyok is a botlásaink, Isten irgalma, megbocsájto szeretete ennél is nagyobb. Ha hűtlenek is lettünk volna őhozzá, az ő hűsége mihozzánk örök. És ha vétkeink miatt sír, zokog ott bent valami, ha megvan bennünk a vágy egy szebb, jobb élet után, Isten mindenható irgalma lehajol hozzánk és a béke, a megbocsajtas csókját nyomja lelkünkre a gyóntatószékben. S ettől a csóktól a lélek feltámad halottaiból, kikel a bűn sírjából.

Hisszük a test feltámadását. Hisszük, hogy testünk nem lesz örökre az enyészeté. Isten mindenható ereje életre hívja egykoron, hogy élvezze vagy bűnhődjé földi életének gyümölcsét. Örvendjen vagy szomorkodjék örökre. És ezért félő tisztelettel nézünk a testre s rettegve munkáljuk annak üdvösségét.

Hisszük az örök életet. Az örök életnek két lába van, amely átnyúlik a földi életbe. A mennyország és pokol lába. Kérdések kérdése, hogy melyikkel tapossuk a siralom völgyét. Szeretném hinni, hogy a mennyország lábával. Szeretném hinni, hogy azon az úton járunk, amely égbe visz, égben végződik. Csakis így nyerjük el a pálmát. Így koronáztatunk meg.

Igen, hiszünk. Hisszük mindazt, amit az Egyház, hogy higgyük, élénkbe ad. Mindazt, amit az apostoli hitvallás hirdet, tanít. Hisszük minden csűrös-csavarás, köntörfalazás nélkül. De nemcsak hiszük, hanem valljuk és éljük is azt. Ígérjük, hogy szent hitünk igazságait átvisszük a vérünkbe, az életünkbe, a tetteinkbe. Ezek szerint fogunk gondolkodni, érezni, beszélni és cselekedni. Ezek szerint rendezzük majd egyéni, családi és társadalmi életünket. Ígérjük, hogy ez a szent hit ki fog majd virágozni, sőt gyümölcsbe fog érni a gyergyói Fennsíkon. Zsúfolásig megtölti templomainkat, vonzóvá, kívánatossá, látogatottá teszi gyóntatószékeinket, nap (úgy) mint nap koszorúként fonja körül áldoztatórácsainkat. Ígérjük, hogy ez a szent hit vonzza Jézushoz, a gyermekek isteni barátjához kicsinyeinket, elnémítja fiaink ajkán a káromkodás hangját, életükben a duhajkodást, az egyház rettenthetetlen bajnokaivá edzi férfainkat, öntudatosabbá erősíti lányaink és asszonyaink vallásosságát.

Ígérjük, hogy ez a szent hit megtisztítja népünk nyelvét, ajkát, lelkét és kezét. A gyűlöletet szeretetbe, a széthúzást összefogásba, az irigységet együttérzésbe, a csüggedést és lemondást édes bizakodásba, megnyugtató

reménységbe olvassa. Röviden: közelebb visz édes mindnyájunkat az Istenhez, az Egyházhoz és egymáshoz. Ámen.

Letartóztatásától bebörtönzéséig időrendbe tettük az eseményeket:

1948. május. 21.: őrizetbe veszik Lukács Manszvét atyát (a továbbiakban LM)

1948. május 21.: elrendelik LM, ferences szerzetes ügyének kivizsgálását, aki 1948. május 15-én Somlyón és 1948. május 18-án Szárhegyen mondott beszédeiben a fennálló demokratikus rendszer ellen uszította a több mint 2500 jelenlevőt, ami komoly veszélyt jelenthet a állambiztonságra. Négy tanút idéztek be, akik megerősítik a fent leírtakat. Közlük a négy tanú adatait és tanúvallomásuk rövidített változatát, valamint LM nyilatkozatát. Következtetések: rendszerellenes uszítás vádjában bűnösnek találhatók. Javaslatok: állítsák bíróság elé és az érvényben levő törvények alapján ítéljék el.

1948. május 21.: a vád négy tanújának nyilatkozata: szinte szóról szóra megegyezik a négy vallomás, melyekben azt állítják, LM a következőket mondta:

„1. Anyák, vigyázzatok, hogyan nevelitek gyermekeiteket, mert azok az eszmék és pártok, kik nem a katolikus egyház mellett vannak, azok a katolikus anyaszentegyházat támadják. Tartózkodjatok ezektől az eszméktől.

2. A vallás meg van támadva és becstelenítve, s ha bezáródnak a templomok és elhallgatnak a harangok, akkor tudjátok meg, mi volt a vallás. Családjaitok szét fognak szóródni s farkasként fognak szétmarrangoltatni. Fogadjátok meg, hogy harcolni fogtok ellene, kitartotok a vallásotok mellett. A pápa csalhatatlan és törhetetlen, ez az ő szava és ő örökös felettetek.

3. Gyergyó fennsíkjának székely népe a somlyói búcsún megmutatta a világnak, hogy híven kitart a katolikus vallás mellett, hogy semmilyen más társadalmi formát el nem fogad, s őt ebben senki meg nem gátolja.

4. A püspök azért jön, hogy a bérmálás szentségén keresztül a katolikus hit lovagjává avassa az egész székely népet és megerősítse őt a hitében és fajtájába vetett bizalmában.

A végén arra kérte a híveket, hogy esküdjének meg, harcolni fognak a hitükért, vallásukért.”

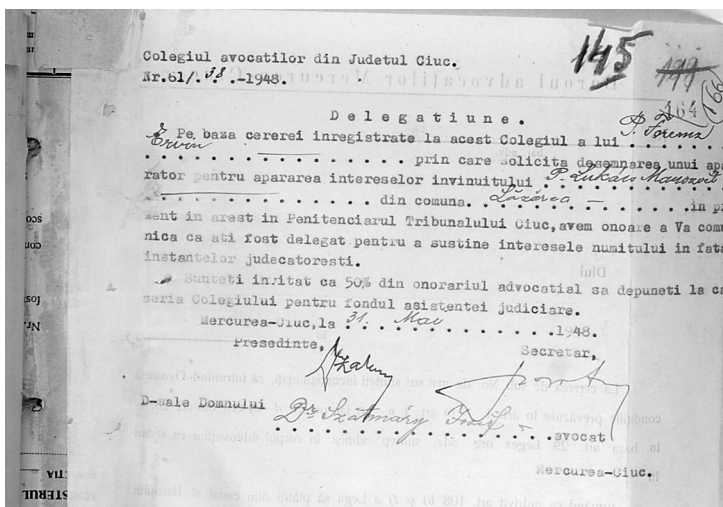
1948. május 21.: LM nyilatkozata

1948. május 22.: előzetes vádirat: a bűntett rövid kifejtése után kéri a bűnügyi eljárás elindítását és a vizsgálat, valamint az állambiztonság érdekében a vádlott letartóztatását.

1948. május 22.: őrizetbe vételi határozat

1948. május 22.: letartóztatási parancs

1948. május 31.: az ügyvédi kamara átiratban közölte Szatmári Józseffel, hogy a Ferenc Ervin által leadott kérés alapján hivatalból kinevezik LM védőügyvédjévé.

1948. június 11.: Szatmári József védőügyvéd mellékeli 2184 szárhozgyi lakos tiltakozását LM letartóztatása ellen, valamint kérésüket, hogy helyezték szabadlábra a vádlottat és tartsanak nyilvános tárgyalást Szárhegyen. Ugyanakkor kéri a védelem 12 beidézett tanújának a meghallgatását.

1948. június 12.: LM szabadlábra helyezési kérelme. Öt pontban indokolja meg kérését: egészségügyi állapota; a tanúk meghallgatása után bebizonyosodott, hogy nem hangzottak el a vádiratban szereplő kijelentések; mivel a tanúk kihallgatásai már megtörténtek, nem áll fenn annak a veszélye, hogy befolyásolhatja őket; nincs semmi vagyona, így nincs miért elmeneküljön, de nem is áll szándékában; kötelezettségének tartja, hogy megjelenjen minden alkalommal, amikor beidézük, s elítélése esetén vállalja a büntetés letöltését.

1948. június 14.: a fenti kérés visszautasítása

1948. június 16.: végleges vádirat

1948. június 22.: fellebbezés a fogva tartás ellen

1948. június 22.: a fellebbezés visszautasítása

1948. június 25.: LM nyilatkozata

1948. június 25.: LM ítéletének jegyzőkönyve

1948. július 8.: LM ügyvédjének fellebbezési kérése.

Ezekon a rendeleteken és jegyzőkönyveken kívül az első iratcsomó tartalmazza a vád 4, a védelem 12 tanújának a vallomását, a 2184 szárhegyű lakos kézzel írott kérését az aláírásokkal.

„Alulírottak Lazarea szárhegyi romai katolikus hivek azzal a tiszteletteljes kéréssel fordulunk a tekintetes Törvényszék elé, hogy börtönbezárt P. Manszvét misszios atyát részünkre szabadon bocsájtani sziveskedjék. Egész életét a népért való munkában töltötte el, a nép barátja. Tiltakozunk előre az elítélése ellen. Kérünk nyilvános tárgyalást Szárhegyen!”

MINISZTERI IRAT		Alulírottak Lazarea szárhegyi romai katolikus hivek	
		Kérjük a tekintetes Törvényszék kérésével fordulunk a tekintetes Törvényszék elé, hogy börtönbezárt P. Manszvét misszios atyát részünkre szabadon bocsájtani sziveskedjék. Egész életét a népért való munkában töltötte el, a nép barátja. Tiltakozunk előre az elítélése ellen. Kérünk nyilvános tárgyalást Szárhegyen!”	
		Kérem felülről.	
		Nagy György	1 23
		Nagy Bajos	3 24
		Bécs János	4 25
		Bécs Jánosné	5 26
		Bajka István	6 27
		Péter István	7 28
		Vahana Andriáné	8 29
		Péter Istváné	9 30
		Péter István	10 31
		Péter István	11 32
		Maga János	12 33
		Lőrinc Mihály	13 34
		Maga Andrián	14 35
		Maga Juliánna	15 36
		Maga Andriáné	16 37
		Maga János	17 38
		Maga János	18 39
		Maga János	19 40
		Maga János	20 41
		Lackó János	21 42
		Lackó Péter	22 43

Megvolt tehát a prédikáció szövege, amelyet össze tudtunk vetni a vád tanúvallomásaival.

Megállapíthatjuk, hogy a vádiratot tulajdonképpen ezekre a hamis nyilatkozatokra alapozták, amelyek furcsa módon egybecsengenek. Valószínűnek tartjuk, hogy előre megfogalmazott vádpontokhoz igazították egységesen ezeket.

Az eljárás során nem tartották be a büntetőjog szabályait (pl. a tárgyalás előtt három nappal írásban értesíteni kell a vádlottat; de erre csak egy nappal korábban került sor).

A bíróság csak a vád tanúinak vallomását fogadta el.

Az ítélet tényállása lényegében a vádirat szolgálai átvétele, figyelmen kívül hagyva a tárgyaláson elhangzottakat, a konkrét tárgyi bizonyítékot (a beszéd szövege), a 12 beidézett tanú vallomását, a 2184 ember által aláírt kérelmet.

Manszvét atyát 2 év 3 hónap börtönbüntetésre ítélték és 1000 lej perköltség kifizetésére kötelezték.

Az iratcsomó második kötetében szereplő anyagok alapján megtudhatjuk, hogy a fellebezésnek helyt adtak, áthelyezték az ügyet a marosvásárhelyi bíróságra, ahol szeptember elején megsemmisítették a június 25-i ítéletet és továbbították az iratcsomót Kolozsvárra.

Egy 1948. július 6-ról származó jelentésből kiderül, hogy a csíki pártaktivisták már el is kezdték ténykedésüket Szárhegyen, hogy visszaszorítsák a rendszerellenes elemeket. Sőt, ajánlást is tesznek: számolják fel a szárhegyi ferences kolostort, mert az a magyar sovíniszta-nacionalizmus egyik legnagyobb tüzfészke.

Október 25-én jóváhagyják Szentmártoni Odorik²³ azon kérését, hogy Manszvét atyát helyezték át a kolozsvári börtönbe.

23 Szentmártoni (eredetileg Stöckl) Odorik Bálint, OFM (Szentmárton, Arad vm., 1901. november 22. – Esztelnek, 1987. szeptember 23.): szerzetes. Bánáti sváb családból származott, Miházán 1917. IX. 16: lépett a stefanita rtart-ba, 1923. II. 23: fog-at tett. A teolt-1921-23: Vajdahunyadon és 1923-25: Münchenben végezte, 1925. III. 8: Gyulafehérvárt pappá szent. 1940-44: Marosszentgyörgyön, 1947: Désen pléb. Vsz. onnan hurcolták el 1951. VIII. 21-re virradó éjszaka a többi ferencessel együtt Máriaradnára. Amikor kapcsolatba került Fodor Pál (1903-66) mérnökkel, az erdélyi rtart. h. rendfőn-e. Lippán 1957. XII. 4: tartóztatták le, az oláh Katonai Ügyészség a BTK 327.§ 3. p. alapján a 'Fodor Pál-csoport' perében állította bíróság elé, 'társadalmi rend elleni szervezkedés' vádjával 10 (más forrás szerint 15) é. börtönre ítélte. Szamosújvárt s a Duna-del-tában Peripraván kényszermunkás, 1964: közkegyelemmel szabadult. 1965-69: Szászújfalun plnos, 1970-81: Málnásfürdön, 1981-: az esztelneki kolostorban élt. Forrás: <http://lexikon.katolikus.hu/S/Szentm%C3%A1rtoni.html>

A második tárgyalásra 1949. január 14-én kerül sor: a bíróság 1 év börtönbüntetésre (az előzetes letartóztatást beszámítva 1948. május 22-től kalkulálódik) és 2000 lej perköltség kifizetésére ítéli.

Lukács Manszvét 1949. május 21-én szabadult a nagyenyedi börtönből.

„S hogy miért félt az újonnan berendezkedett rendszer tőle? – zárta visszaemlékezését Ervin atya. Mert nagyon jól tudták, hogy missziói által rengeteg emberre van hatással, tömegeket mozgathatna meg, a kommunizmus ostorozója lehetne. Nem kockáztathattak, el kellett hallgattassák.

Valahányszor Esztelnekre mentem, megálltam a sírja előtt, felidéztem alakját, beszédeit, s megfogadtam, tenni fogok arról, hogy méltó módon emlékezzék rá az utókor.

Most már megnyugodva gondolok a vele való találkozásra. Hálát adok a Jóistennek, hogy erőt és időt adott nekem ehhez!”

Harc a sárkánnyal (tus, 50x35 cm)